NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. március 26.[1]

C-634/13. P. sz. ügy

Total Marketing Services, a Total Raffinage Marketing jogutódja,
kontra

Európai Bizottság

„Fellebbezés — Verseny — Kartellek — A paraffinviasz piaca az Európai Gazdasági Térségben és a »gacs« német piaca — Az árak rögzítése és a piacok felosztása — A versenyszabályok megsértését megállapító határozat — A jogellenes kartellben való részvétel időtartama — A részvétel megszűnése — A részvétel megszakadása — Bizonyítási teher — Nyilvános elhatárolódás — Az elhatárolódási szándéknak a kartell többi résztvevője általi észlelése”

I – **Bevezetés**

1. A jelen fellebbezéssel a Total Raffinage Marketing (korábban Total France SA) jogutódja, a Total Marketing Services (a továbbiakban: Total France) az Európai Unió Törvényszéke Total Raffinage Marketing kontra Bizottság ítéletének[2] hatályon kívül helyezését kívánja elérni, amelyben a Törvényszék lényegileg elutasította az elsődlegesen az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: vitatott határozat) részleges megsemmisítésére, illetve másodlagosan a vele szemben kiszabott bírság összegének csökkentésére irányuló keresetét.

2. Noha a jelen ügy szorosan kapcsolódik a Total kontra Bizottság ügyben (C-597/13 P) előterjesztett fellebbezésre vonatkozó eljáráshoz, amely ügyben szintén ma ismertetem indítványomat, a jelen esetben felmerülő jogi kérdések teljesen eltérnek. Ezek lényegileg arra vonatkoznak, hogy a Törvényszék által a fellebbező bizonyos időszakok során az állítólagos kartellben való részvétele tekintetében végzett felülvizsgálat nem elégtelen vagy hibás-e. A jelen ügy ily módon alkalmat kínál bizonyos, a vállalkozás jogellenes kartellben való részvételének bizonyításával kapcsolatos megfontolások felidézésére, valamint különösen annak pontosítására, hogy milyen feltételek mellett lehet alkalmazni az érintett vállalkozás nyilvános elhatárolódásának kritériumát.

II – **A jogvita előzményei**

3. A jogvita előzményeit, valamint a vitatott határozat tartalmát a Törvényszék a megtámadott ítélet 1–17. pontjában foglalta össze, részletesebb információk tehát ott találhatók.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — T-566/08, EU:T:2013:423, a továbbiakban: megtámadott ítélet.

4. A jelen fellebbezés elemzése céljából csupán az alábbiakra emlékeztetek.

5. A vitatott határozattal az Európai Bizottság megállapította, hogy a fellebbező és a benne közel 100%-os részesedéssel rendelkező anyavállalata, azaz a Total SA (a továbbiakban: Total) más vállalkozásokkal együtt megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését és az Európai Gazdasági Térségről szóló 1992. május 2-i megállapodás (HL 1994. L 1., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.; a továbbiakban: EGT-Megállapodás) 53. cikkének (1) bekezdését azáltal, hogy az Európai Gazdasági Térségben (EGT) a paraffinviasz-piacon és a „gacs” német piacán kartellben vettek részt. A fellebbező és anyavállalata, a Total a vitatott határozat címzettjei közé tartoztak.

6. A vitatott határozat elfogadására az egy társaság által szolgáltatott információk nyomán 2005 tavaszán indított vizsgálat eredményeként került sor. E vizsgálat eredményeként a Bizottság megállapította, hogy az EGT-ben a paraffinviasz- és „gacsgyártók” többsége – köztük a fellebbező – az EK 81. cikkbe és az EGT-Megállapodás 53. cikkébe ütköző egységes, összetett és folyamatos jogsértésben vett részt, amely az EGT területére kiterjedt.

7. E jogsértés elsődlegesen a paraffinviasz árának rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban állt. Egyes társaságok – köztük a fellebbező – esetében a paraffinviaszt érintő jogsértés az ügyfelek és a piacok felosztására, valamint a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített „gacsra” is kiterjedt (a vitatott határozat (2), (95) és (328) preambulumbekezdése, valamint 1. cikke).

8. A versenyellenes magatartások a résztvevők által „technikai találkozóknak”, illetve néha „Blauer Salonnak” nevezett versenyellenes találkozókon, valamint kifejezetten a „gacsra” vonatkozó kérdéseknek szentelt „gacstalálkozókon” valósultak meg.

9. A Bizottság szerint a Total France alkalmazottai a jogsértésben annak egész időtartama alatt közvetlenül részt vettek. A Bizottság tehát megállapította a Total France felelősségét a kartellben való részvételéért (a vitatott határozat (555) és (556) preambulumbekezdése). Ezenkívül a Total France 1990 és a jogsértés vége között közvetlenül vagy közvetetten több mint 98%-ban a Total tulajdonában volt. A Bizottság megállapította, hogy ennek alapján vélelmezhető, hogy a Total meghatározó befolyást gyakorolt a Total France magatartására, mivel a két társaság egyetlen vállalkozás részét képezte (a vitatott határozat (557)–(559) preambulumbekezdése).

10. A jelen ügyben kiszabott bírságok összegét az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásnak [3] a kifogásközlés közlésének időpontjában hatályos szövege alapján számították ki.

11. Az említett iránymutatást alkalmazva a Bizottság a fellebbező és anyavállalata tekintetében összesen 128 163 000 eurót kitevő bírságösszeget állapított meg (a vitatott határozat (785) preambulumbekezdése).

12. A vitatott határozat rendelkező része szerint:

„1. cikk

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk (1) bekezdését és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkét azáltal, hogy az említett időszakokban a közös piacon és 1994. január 1-jétől az EGT-ben a paraffinviasz-ágazatban folyamatos megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban vettek részt:

3 — HL 2006. C 210., 2. o., a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás.

[…]

a Total France […]: 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig; és

a [Total]: 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig.

A következő vállalkozások esetében a jogsértés az említett időszakokban a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is kiterjedt:

[…]

a Total France […]: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig; és

a [Total]: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig.

2. cikk

Az 1. cikkben említett jogsértés miatt a következő bírságok kerülnek kiszabásra:

[…]

a Total France […] a [Totallal] egyetemlegesen: 128 163 000 [euró].

[…]”

III – **A megtámadott ítélet és a Total kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (T-548/08)**

13. A fellebbező a Törvényszék Hivatalához 2008. december 17-én benyújtott keresetlevelével keresetet indított a vitatott határozattal szemben, amely összesen tizenegy jogalapot tartalmazott. Egy tizenkettedik jogalapra a Törvényszék előtt tartott tárgyalás során hivatkoztak.

14. A Törvényszék valamennyi jogalapot elutasította, a nyolcadik, a 2006. évi iránymutatás 24. pontjában rögzített számítási módszer jogellenességére alapított jogalap kivételével. A Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a Bizottság a Total France jogsértésben való részvételének időtartamát tükröző szorzótényező meghatározása során megsértette az arányosság elvét és az egyenlő bánásmód elvét, amikor a 7 hónapos és 28 napos részvételi időszakot (a paraffinviasz esetében), és a 6 hónapos és 12 napos időszakot (a „gacs” esetében) a kartellben való egy egész évig tartó részvételnek tekintette. Következésképpen a Törvényszék a fellebbezővel szemben kiszabott bírság teljes összegét 128 163 000 euróról 125 459 842 euróra csökkentette.

15. Ezzel szemben a Total kontra Bizottság ügyben ugyanezen a napon hozott ítéletben (T-548/08, EU:T:2013:434) a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy figyelemmel az ügy körülményeire, a fellebbező anyavállalatával szemben kiszabott bírság összege megfelelő (az ítélet 224. pontja), és így a Total anyavállalattal szemben kiszabott bírságot nem csökkentette ugyanilyen mértékben. Ezenkívül elutasította a Total által az utóbbi ügyben hivatkozott valamennyi jogalapot.

IV – **A Bíróság előtti eljárás és a felek kérelmei**

16. A fellebbező azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, mivel a Törvényszék tévesen zárta ki azt, hogy a fellebbező 2004. május 12-ét követően felhagyott a jogsértésben való részvétellel;

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, mivel a Törvényszék tévesen zárta ki azt, hogy a fellebbező, illetve a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, a Repsol Petróleo SA és a Repsol YPF SA (a továbbiakban: Repsol) a jogsértésben való részvétele időtartamát illetően semmilyen igazolatlan eltérő bánásmódban nem részesült;

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, mivel a Törvényszék tévesen zárta ki azt, hogy 2000. május 26. és 2001. június 26. között megszakadt a fellebbező jogsértésben való részvétele;

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, mivel a Törvényszék nem válaszolt a fellebbező versenyző piaci magatartására vonatkozó bizonyítékok vizsgálatának hiányára alapított jogalapra;

– az Európai Unió Bírósága alapokmánya 61. cikkének megfelelően az ügyet érdemben döntse el, és e címen a fellebbezőt érintő részében semmisítse meg a vitatott határozatot, továbbá korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva csökkentse a fellebbezővel szemben kiszabott bírságot;

– amennyiben a jelen ügyet érdemben nem dönti el, a költségekről jelenleg ne határozzon, és az ügyet utalja vissza a Törvényszék elé a Bíróság ítéletének megfelelő újbóli vizsgálatra;

– végül az eljárási szabályzat 69. cikkének megfelelően a Bizottságot kötelezze mind a Törvényszék, mind pedig a Bíróság előtt felmerült költségek viselésére.

17. A Bizottság a fellebbezés elutasítását és a fellebbezőnek a költségek – köztük a Törvényszék előtt felmerült költségek – viselésére való kötelezését kéri.

18. A felek álláspontjukat írásban, valamint a 2015. január 15-én tartott tárgyaláson szóban is kifejtették.

V – **A fellebbezés elemzése**

19. A fellebbezés négy jogalapon alapul, amelyek alapját a következők jelentik:

– az EUMSZ 101. cikk, a bizonyításfelvételre vonatkozó szabályok, az ártatlanság vélelmének elve és a jogbiztonság elve, valamint az indokolási kötelezettség megsértése, mivel a Törvényszék azt állapította meg, hogy a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően 2005. április 28-ig részt vett a jogsértésben;

– az egyenlő bánásmód elvének megsértése, a bizonyítékok elferdítése és az indokolás hiánya, mivel a Törvényszék kizárta, hogy a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően kilépett a kartellből, de elismerte, hogy a Repsol a 2004. augusztus 3-i és 4-i találkozót követően kilépett a kartellből;

– az EUMSZ 101. cikk, az ártatlanság vélelmének elve, a jogbiztonság elve és az egyenlő bánásmód elve, valamint az indokolási kötelezettség megsértése, mivel a Törvényszék megállapította, hogy a fellebbező 2000. május 26. és 2001. június 26. között nem szakította meg a jogsértésben való részvételét;

– a hatékony bírói jogvédelem elve, a büntetések és szankciók egyéniesítésének elve, valamint az indokolási kötelezettség megsértése, mivel a Törvényszék vizsgálat nélkül elutasította a fellebbező versenyző magatartására vonatkozó bizonyítékok figyelembevételének hiányára alapított jogalapot.

20. A Bizottság úgy véli, hogy a jogalapok, amelyek pusztán arra hívják fel a Bíróságot, hogy másodszor is bírálja el, amit a Törvényszék már elbírált, lényegileg elfogadhatatlanok. Előadja, hogy e jogalapok mindenképpen megalapozatlanok.

21. Mielőtt érdemben tárgyalnám a felvetett kérdéseket, néhány szót kell ejteni a hivatkozott jogalapok elfogadhatóságáról.

22. Tagadhatatlan, ahogy arra a Bizottság megalapozottan emlékeztetett, hogy a Bíróságnak nem feladata, hogy ismét megvizsgálja a Törvényszékhez benyújtott keresetlevelet, mivel ez az értékelés nem tartozik a Bíróságot fellebbezés keretében megillető hatáskörbe.[4] Így különösen a Bíróságnak nincsen hatásköre a tényállás megállapítására, sem pedig főszabály szerint a Törvényszék által a tényállás alátámasztásaként elfogadott bizonyítékok vizsgálatára. Ez az értékelés – a bizonyítékok elferdítésének esetét kivéve – tehát nem minősül a Bíróság felülvizsgálata alá tartozó jogkérdésnek.[5]

23. A jogsértés időtartamának megállapítása kapcsán a Bíróság már kimondta, hogy a nyilvános elhatárolódás fogalma és a versenyellenes magatartás folyamatosságának fogalma – amelyekre a jelen fellebbezés alátámasztása érdekében hivatkozott jogalapok többek között utalnak – olyan ténybeli helyzeteknek felelnek meg, amelyek fennállását az érdemben eljáró bíróságnak kell esetről esetre megállapítania, az elé terjesztett „bizonyos egybeesések és valószínűsítő körülmények” mérlegelése alapján, valamint „a releváns bizonyítékok és valószínűsítő körülmények összességének átfogó értékelését” követően. Amennyiben a bizonyítékok megszerzése szabályszerűen történt, valamint az általános jogelveket és a bizonyítási teherre és a bizonyításfelvételre vonatkozó eljárási szabályokat tiszteletben tartották, kizárólag a Törvényszék feladata annak mérlegelése, hogy a hozzá benyújtott bizonyítékoknak milyen bizonyító erőt tulajdonít. E mérlegelés tehát, eltekintve e bizonyítékok elferdítésének esetétől, nem minősül a Bíróság felülvizsgálata alá tartozó jogkérdésnek.[6]

24. Ugyanakkor elfogadhatónak kell nyilvánítani azokat a fellebbezési jogalapokat, amelyek nem korlátozódnak a fellebbező kartellben való részvétele időtartamának megállapítása érdekében rögzített ténybeli elemek tárgyi pontosságának és értékelésének kifogásolására, hanem azok relevanciáját és jelentőségét, valamint az azoknak a Törvényszék által tulajdonított bizonyító erőt kérdőjelezik meg.[7]

25. A jelen esetben az első és a harmadik felhozott jogalap lényegileg arra kéri fel a Bíróságot, hogy vizsgálja meg, hogy a Bizottság által a fellebbező két meghatározott időszak során való részvételének bizonyítása érdekében elfogadott és a Törvényszék által jóváhagyott szempontok – különösen az, amelyik a fellebbező nyilvános elhatárolódásának elmaradására és a többi résztvevő részéről ennek érzékelésére vonatkozik – jogellenesek-e, vagy sem. E jogalapokat ennyiben elfogadhatónak kell nyilvánítani.

26. E véleményem szerint fontos pontosítást követően először azt a kérdést tárgyalom, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta-e a jogot a bizonyításfelvétel vizsgálata során, a fellebbező kartellben való részvételét illetően, egyrészt a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően, másrészt pedig 2000. május 26. és 2001. június 26. között, amikor arra a tényre hivatkozott, hogy a fellebbező nyilvánosan nem határolódott el e kartelltől ezen időszakok folyamán, továbbá arra, ahogy az említett kartell tagjai a fellebbező részvételét észlelhették.

27. A fellebbező által hivatkozott első és harmadik jogalapot tehát együttesen vizsgálom meg.

4 — Lásd különösen: Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 51. pont); Quinn Barlo és társai kontra Bizottság ítélet (C-70/12 P, EU:C:2013:351, 26. pont).

5 — Comap kontra Bizottság ítélet (C-290/11 P, EU:C:2012:271, 70. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

6 — Lásd: Comap kontra Bizottság ítélet, C-290/11 P, EU:C:2012:271, 71. és 86. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

7 — Lásd ebben az értelemben: Siemens és társai kontra Bizottság ítélet (C-239/11 P, C-489/11 P és C-498/11 P, EU:C:2013:866, 128–130. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A – *Az első és a harmadik, az EUMSZ 101. cikk, a bizonyításfelvételre vonatkozó szabályok, az ártatlanság vélelmének elve és a jogbiztonság elve, valamint az indokolási kötelezettség megsértésére alapított jogalapról, amennyiben a Törvényszék azt állapította meg, hogy a fellebbező egyrészt a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően 2005. április 28-ig, másrészt pedig 2000. május 26. és 2011. június 26. között részt vett a jogsértésben*

1. A felek érvei

28. Első jogalapjával a fellebbező azt állítja, hogy a Törvényszék több ízben tévesen alkalmazta a jogot, amikor helybenhagyta a jogsértésben 2005. április 28-ig tartó részvételével kapcsolatban a Bizottság által követett megközelítést.

29. Először is kizárólag azon megállapításra támaszkodva, hogy a fellebbező nem bizonyította, hogy nyilvánosan elhatárolódott a kartelltől, a Törvényszék a fellebbező jogsértésben való részvételének időtartama tekintetében megfordította a bizonyítási terhet, amikor azt kellett megvizsgálnia, hogy a Bizottság teljesítette-e az annak bizonyítására vonatkozó kötelezettségét, hogy a jogsértés megszakítás nélkül fennállt 2004. május 12. és 2005. április 28. között, mivel a fellebbező az utóbbi időpontot követően nem vett részt az összejátszásra irányuló kapcsolattartásokban.

30. Másodszor a Törvényszék tévesen értelmezte a Bíróság ítélkezési gyakorlatát és saját ítélkezési gyakorlatát, amikor azt az általános elvet állította fel, amely szerint a nyilvános elhatárolódás elmaradása főszabály szerint kizárja a jogsértés bármilyen megszűnését. A nyilvános elhatárolódás ezen ítélkezési gyakorlat által előírt követelményét ugyanis az indokolta, hogy a szóban forgó vállalkozás összejátszásra irányuló találkozókon vett részt, továbbá valószínűsítő körülmények utaltak arra, hogy a vitatott időszak során folyamatos egyeztetések zajlottak.

31. Harmadszor a Törvényszék állítása olyan vélelmet állít fel, amely az önkényesség és a jogbizonytalanság kockázatát hordozza, mivel a Bizottság ilyen módon megállapíthatná egy vállalkozás részvételét egy kartellben annak teljes időtartama alatt, amennyiben e vállalkozás részt vett akár egyetlen versenyellenes találkozón, anélkül hogy attól nyilvánosan elhatárolódott volna. A jelen esetben a Törvényszék által a megtámadott ítélet 375. és 376. pontjában előadott körülmények a kartellt szervező vállalkozás tisztán egyoldalú kezdeményezéseire vonatkoznak, amelyek legfeljebb azt bizonyíthatják, hogy e vállalkozás azt kívánta, hogy a fellebbező vegyen részt az utolsó három technikai találkozón. Márpedig a fellebbező semmilyen módon nem követte e kezdeményezéseket. Ezenkívül szintén a bizonyítási teher megfordítását eredményezi a Törvényszék azon álláspontja (a megtámadott ítélet 380. pontja), amely szerint pusztán azon tény, hogy a fellebbező nem vett részt az utolsó technikai találkozókon, nem bizonyítja, hogy nem használta fel azokat információkat, amelyeket azokon a korábbi találkozókon kapott, amelyeken részt vett, és nem bizonyítja, hogy nem húzott hasznot az e találkozókon kötött megállapodásokból. Ezt az okfejtést egyébként cáfolja az a tény, hogy a kartell igen gyakran, átlagosan három-négy havonta tartott egyeztetések sorozata révén valósult meg.

32. A Bizottság előadja, hogy annak feltételezése esetén is, hogy az első jogalapot elfogadhatónak kell tekinteni, az mindenképpen megalapozatlan.

33. A Bizottság szerint az ítélkezési gyakorlat fellebbező által szolgáltatott értelmezése téves. A fellebbező lényegileg a Törvényszék olyan ítéleteire hivatkozik, amelyek minden esetben sajátos, a jelen ügyre szükségképpen át nem ültethető helyzetekre vonatkoztak, különösen mivel a jogsértésben való részvétel időtartama olyan ténykérdés, amelyet esetről esetre az ügy körülményeitől függően kell bizonyítani. A Bizottság hangsúlyozza, hogy a jelen esetben a jogsértés folyamatosságát a fellebbező tekintetében azon két, egymástól elválaszthatatlan körülmény összekapcsolódása bizonyítja, hogy továbbra is meghívták a találkozókra, ami azt feltételezi, hogy a meghívó a meghívottat a kartell részének tekintette, illetve hogy a fellebbező nem határolódott el a kartelltől.

34. A Bizottság véleménye szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlata az ő és a Törvényszék álláspontját erősíti meg. Az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítéletben (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6) ugyanis a Bíróság egyáltalán nem állította azt, hogy szükségképpen részt kell venni a találkozókon ahhoz, hogy meg lehessen követelni az elhatárolódást. Ezzel szemben már egyértelműen rögzítette a kartell többi tagjának észlelésére vonatkozó szempontot. Összefoglalva, a Bizottság azt állítja, hogy a Bíróság és a Törvényszék ítélkezési gyakorlata megerősíti, hogy az elhatárolódás hiánya nagyon fontos elem, amennyiben megállapítják más, a kartellben való részvétel folytatását valószínűsítő körülmények fennállását, valamint hogy a kartell többi tagjának észlelése mindenképpen lényeges körülmény. Ekképpen az ítélkezési gyakorlat nem rögzít hierarchiát a bizonyítási módok között, és a jelen esetben sem a Bizottság, sem a Törvényszék nem kizárólag a fellebbező elhatárolódásának hiányára támaszkodott.

35. A Bizottság szerint e jogalap mindenféleképpen nélkülözi a ténybeli alapot. A vitatott határozat (602) preambulumbekezdésében ugyanis a Bizottság, amely távolról sem kizárólag arra támaszkodott, hogy nem került sor a fellebbező nyilvános elhatárolódására, ismertette azokat a valószínűsítő körülményeket, amelyek összességükben értékelve megerősítették, hogy a fellebbező továbbra is részt vett a kartellben, valamint hogy a többi résztvevő is így észlelte ezt. A Törvényszék önállóan értékelte az e körülményeknek tulajdonítandó bizonyító erőt.

36. A bizonyításfelvétel tekintetében a Bizottság rámutat, hogy elsődlegesen arra a tényre támaszkodott, hogy a fellebbezőt meghívták a helyszíni vizsgálatok lefolytatását megelőzően tartott három találkozóra, másodszor pedig, hogy nem tekintette úgy, hogy pusztán a 2004. november 3-i elektronikus levél nyilvános elhatárolódásnak minősülhet. Az, hogy a kartellben való részvétel folytatását ellenkező bizonyíték hiányában – amely öltheti valódi nyilvános elhatárolódás formáját – bizonyítottnak tekintette, megfelel a bizonyításfelvétel elveinek. Ezenkívül az, hogy egy vállalkozás nem vett részt találkozókon, nem jelenti azt, hogy kilépett a kartellből. Nem relevánsak a fellebbező azon megállapításai, amelyek szerint a Törvényszék nem állapított meg időben egymáshoz kellően közel eső tényeket ahhoz, hogy azok megalapozzák a jogsértés folyamatosságát, mivel a jelen esetben nem a kartellben való részvétel időszakos megszakadásáról van szó, hanem arról a kérdésről, hogy a szóban forgó vállalkozás végig tag maradt-e.

37. A harmadik jogalapot illetően a felek a következőket adják elő.

38. A fellebbező rámutat, hogy amint az egyértelműen kitűnik egy, a kartellben részt vevő vállalkozás nyilatkozatából (a nyilatkozat az iratok között található), képviselője hirtelen és bosszúsan távozott a 2000. május 25-i és 26-i találkozóról, és a további találkozókon már nem vett részt. Nem vitatott, hogy e nézeteltérést követően a fellebbező nem vett részt a három következő találkozó egyikén sem, amíg új képviselője el nem ment a 2001. június 26-i és 27-i találkozóra. A fellebbező hangsúlyozza, hogy ezzel szemben részt vett az öt korábbi év során szervezett 21 találkozóból 18-on, vagyis évente körülbelül 4 találkozón.

39. A fellebbező szerint az a következtetés, amelyre a Törvényszék azzal az indokkal jutott, hogy a fellebbező nem bizonyította, hogy nyilvánosan elhatárolódott a kartelltől, anélkül hogy megvizsgálta volna, hogy a Bizottság eleget tett-e az olyan bizonyítékok szolgáltatására irányuló kötelezettségének, amelyek alapján úgy lehetne tekinteni, hogy a fellebbező végig részt vett a kartellben, sérti az ártatlanság vélelmének elvét. A fellebbező hivatkozik a Gosselin Group kontra Bizottság ítéletre,[8] amely szerint a kartellben való részvétel folytatása szorosan együtt jár azzal a ténnyel, hogy megszakításról van szó, valamint hogy kizárólag azon körülmény, hogy a szóban forgó vállalkozás mind az érintett időszakot megelőzően, mind pedig azt követően részt vett a kartellben, tehát nem releváns.

8 — T-208/08 és T-209/08, EU:T:2011:287, 161. pont.

40. A kartell résztvevőinek észlelésére vonatkozó szempontot illetően a fellebbező előadja, hogy soha nem állították, és nem is bizonyították, hogy őt 2000. május és 2001. június között a kartell tagjaként észlelték, valamint hogy ellenkezőleg, az egy másik, a kartellben részt vevő vállalkozástól származó fent hivatkozott nyilatkozatból az tűnik ki, hogy a vállalkozásnak nem volt kétsége afelől, hogy a fellebbező részvétele a kartellben e tizenhárom hónapos időszak során megszakadt. Mindenesetre a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor kizárt a fellebbező részéről mindennemű nyilvános elhatárolódást a 2000. május 25-i és 26-i találkozó során, ellentétben a Repsol helyzetét illetően követett megközelítésével (lásd a második jogalapot), amely szerint a nyilvános elhatárolódás feltétele teljesülhet, amennyiben bizonyítást nyer, hogy a találkozó többi résztvevőjének kétsége merül fel a szóban forgó vállalkozás részvételét illetően. A Törvényszék ugyanis pusztán annak alapján fogadta el a Repsol elhatárolódását, hogy megállapította, hogy a találkozókat szervező vállalkozás nem küldött több hivatalos meghívót.

41. A Bizottság elsődlegesen azt állítja, hogy ez a jogalap elfogadhatatlan. Másodlagosan a Bizottság előadja, hogy e jogalap megalapozatlan, mivel a fellebbezőnek ezen időszak során a kartellben való részvételének folyamatosságára vonatkozó értékelését nem kizárólag az elhatárolódás hiányára alapította. Ekképpen a vitatott határozat (603) preambulumbekezdéséből az tűnik ki, hogy figyelemmel az egész összefüggésre, a fellebbező részvételének elmaradása három egymást követő találkozón, amelyet 2001. júniustól szabályos visszatérés követett, miután megváltozott a fellebbező képviselőjének személye, nem jelentheti a kartellben magában való részvétel megszakítását. A Törvényszék ezt az elemzést nem kizárólag az elhatárolódás elmaradása alapján hagyta helyben, hanem azon körülmények vizsgálatát követően, amelyek között a fellebbező képviselője elhagyta a 2000. május 26-i találkozót. Ezen elemzés alapján a Törvényszék megállapította, hogy ez nem minősül nyilvános elhatárolódásnak. A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy a fellebbező képviselőjének távozása e találkozóról nem a kartellből való kilépésre utalt, hanem annak inkább egy, a kartell végrehajtásának módjaival kapcsolatos nézeteltérés volt az oka. Egyébként a 2000. május 26-i találkozón történt incidenst a Sasol által tett nyilatkozatokban nem úgy írják le, mintha a fellebbező kilépett volna a kartellből.

42. A Bizottság ezenfelül előadja, hogy mindenféleképpen bizonyította a fellebbezőnek a kartellben a teljes vitatott időszak során való részvételét, a Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakított elveket alkalmazva.[9] Egyébként a vállalkozás kartellben való részvétele időtartamának bizonyítása ténykérdés. A jelen esetben a versenyellenes kapcsolattartások, illetve az ilyen kapcsolattartásokban való, egyéves időszakon át tartó részvétel bizonyítékainak hiánya önmagában nem lehet elegendő a kartellben való részvétel megszakadásának bizonyításához.[10] E tekintetben a fellebbező azon érve, amely szerint e távollét – időtartama és folyamatossága alapján – kivételes jellegű, nem jelentősebb, mint a csatlakozás ténye, mivel a fellebbező néhány alkalommal távol maradt az összejátszásra irányuló találkozókról is. Ezzel szemben a Törvényszék hangsúlyozta, hogy a fellebbező a vitatott időszak során hasznot húzhatott a korábban tartott találkozókon szerzett információkból, valamint a létrejött megállapodásokból. Következésképpen a Bizottság szerint a Törvényszék megalapozottan mondta ki, hogy e néhány találkozóról való távolmaradás egy adott személyhez kapcsolódó elszigetelt esemény, és az semmiképpen nem tekintendő a fellebbező kartellben való részvétele megszakadásának.

2. Értékelés

43. Mielőtt megvizsgálnám a két vitatott időszak – 2004. május 12. és 2005. április 28. között (megszűnési időszak), illetve 2000. május 26. és 2011. június 26. között (felfüggesztési/megszakítási időszak) – során a fellebbező kartellben való részvétele bizonyítása érdekében a Bizottság által elfogadott, és a Törvényszék által jóváhagyott paramétereket, véleményem szerint célszerű néhány

9 — Technische Unie kontra Bizottság ítélet (C-113/04 P, EU:C:2006:593, 169. pont); Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 260. pont).

10 — Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 75. pont).

pontban felidézni a valamely vállalkozás kartellben való részvétele időtartamának bizonyítását szabályozó elveket, és ebben az összefüggésben egyértelművé tenni, hogy miként kell értelmezni a Bíróság ítélkezési gyakorlatában az érintett vállalkozás nyilvános elhatárolódására [11] vonatkozó hivatkozást.

a) Az ítélkezési gyakorlat követelményei a vállalkozás kartellben való részvételéhez kapcsolódó bizonyítási terhet és a nyilvános elhatárolódás követelményét illetően

44. A jelen fellebbezés keretében előterjesztett kifogások vizsgálatakor szem előtt kell tartani egyes, a versenyellenes magatartásokat érintő bizonyításfelvételre és bizonyítási teherre vonatkozó kulcsfontosságú elveket.

45. Mindenekelőtt arra kell emlékeztetni, hogy a Bizottságnak nem pusztán a kartellben való részvételt kell bizonyítania, hanem annak időtartamát is. Az ártatlanság vélelme értelmében a vállalkozás jogsértésben való részvételének időtartamával vagy folyamatosságával kapcsolatos bármilyen kétséget e vállalkozás javára kell értelmezni. [12]

46. Ezt követően, konkrétan egy adott vállalkozás jogsértésben való részvétele időtartamának meghatározása tekintetében elfogadottnak tűnik, hogy a jogsértés időtartamának közvetlen alátámasztására alkalmas bizonyítékok hiányában a Bizottság legalább olyan bizonyítékokra hivatkozik, amelyek időben kellően közeli tényekre vonatkoznak, így ésszerűen elfogadható, hogy e jogsértés megszakítás nélkül folyt két konkrét időpont között. A Bíróság ekképpen elfogadta, hogy versenyellenes magatartás létezésére lehet következtetni bizonyos egybeesésekből és valószínűsítő körülményekből, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyszabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak. [13]

47. Úgy tűnik végül, hogy különbségtételre került sor attól függően, hogy a kartellben való részvétel megszűnése időpontjának, illetve az említett részvétel felfüggesztése esetleges időszakainak meghatározásáról van-e szó. Véleményem szerint ez tűnik ki különösen a Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ügyben hozott ítéletből [14], amelyben a Bíróság elfogadta, hogy a Bizottság megalapozottan ítélheti úgy meg, hogy az érintett társaság felelősségre vonható a szóban forgó megállapodásban való, 1992. október 13-tól 2003. július 29-ig tartó teljes időszakban tanúsított folyamatos részvételéért, noha nincsenek bizonyítékok a vállalkozás látszatárajánlatokra vonatkozó megállapodásban való aktív részvételére vonatkozóan az 1994. és 1995. évre nézve.

48. A Bíróság így rámutatott, hogy az, hogy egy versenyellenes megállapodás adott vállalkozás általi végrehajtását illetően nem terjesztettek elő konkrét bizonyítékot egyes meghatározott időszakok tekintetében, nem akadályozza annak megállapítását, hogy a jogsértés a hivatkozott időszakoknál összességében hosszabb időszak alatt állt fenn, amennyiben ezt objektív és egybehangzó valószínűsítő körülmények megalapozzák. Egy több éven át tartó jogsértés esetén az a tény, hogy a kartell megjelenési formái különböző időszakokban érvényesülnek, és azokat hosszabb-rövidebb időszakok választhatják el egymástól, nem befolyásolja e kartell fennállását annyiban, amennyiben az e jogsértés részét képező különböző cselekmények azonos célt szolgálnak, továbbá egységes és folyamatos jellegű jogsértés keretébe illeszkednek. [15]

11 — Lásd különösen: Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 81. és 82. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

12 — Lásd ebben az értelemben: Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság ítélet (C-403/04 P és C-405/04 P, EU:C:2007:52, 52. pont).

13 — Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 57. pont); Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság ítélet (C-403/04 P és C-405/04 P, EU:C:2007:52, 51. pont).

14 — C-441/11 P, EU:C:2012:778.

15 — Lásd e tekintetben: Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 260. pont); Technische Unie kontra Bizottság ítélet (C-113/04 P, EU:C:2006:593, 169. pont).

49. Figyelemmel e területen a bizonyítási teherre és a bizonyításfelvételre vonatkozó alapvető szabályokra, ez az ítélkezési gyakorlat álláspontom szerint nem eredményezheti az annak bizonyítására vonatkozó minden lehetőség kizárását, hogy egy vállalkozás bizonyos időszakra ténylegesen felfüggesztette részvételét a kartellben. A vitatott kapcsolattartások rendszerességétől, illetve az állítólagos megszakítás időszakának a kartell teljes tartamához viszonyított jelentőségétől függően – amelyet az érdemben eljáró bíróságnak kell megítélnie – teljes mértékben elképzelhető az a megállapítás, hogy az említett vállalkozás egy vagy több meghatározott időszak folyamán nem vett részt a jogvita tárgyát képező kartellben.

50. Másként fogalmazva, az arra a kérdésre adandó válasz, hogy a vállalkozás bizonyos időszakokban való részvételére vonatkozó tárgyi bizonyítékok hiánya releváns-e, vagy sem, az adott ügy sajátos körülményeitől függ. Állításom alátámasztása érdekében egy olyan kartell példájára utalok, amely tíz évet fed le, és amely a versenytársak között évente többször tartott, versenyellenes célú találkozók révén valósul meg. Az, hogy egy vállalkozás képviselője esetlegesen távol marad két találkozóról, nem tűnik relevánsnak, amennyiben vannak egyéb objektív és egybehangzó valószínűsítő körülmények, amelyek megalapozzák az említett vállalkozás részvételét a szóban forgó időszak folyamán.

51. Miként kell értelmezni a vállalkozás nyilvános elhatárolódásának követelményét ebben az összefüggésben?

52. E kérdés megválaszolása érdekében át kell tekinteni kidolgozásának körülményeit, és különösen az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6) alapjául szolgáló körülményeket.

53. Emlékeztetek arra, hogy ebben az ügyben az eljárás alá vont társaság azt a Törvényszék által is helybenhagyott tényt kifogásolta, hogy a Bizottság arra hivatkozott, hogy nem határolódott el nyilvánosan a megállapodástól.

54. E kérdés elbírálása során a Bíróság helybenhagyta a Bizottság által javasolt és a Törvényszék által is megerősített megközelítést. Az adott ügyben úgy ítélte meg, hogy elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás olyan találkozókon vett részt, amelyeken versenyellenes megállapodásokat kötöttek, anélkül hogy az ezek ellen kifejezetten tiltakozott volna, hogy kellőképpen bizonyítsa az említett vállalkozás kartellben való részvételét. A Bíróság ekképpen rámutatott, hogy *ha megállapítható, hogy a vállalkozás részt vett ilyen találkozókon*,[16] e vállalkozás feladata olyan valószínűsítő körülmények előterjesztése, amelyek alátámasztják azt, hogy az említett találkozókon való részvétele bármiféle versenyellenes szándéktól mentes volt, és bizonyítania kell, hogy tájékoztatta a versenytársait arról, hogy az e találkozókon való részvételi szándéka eltér az övékétől (lásd az ítélet 81. pontját).

55. Így kell értelmezni a nyilvános elhatárolódás követelményét, amely azon a lényeges előfeltevésen alapul, hogy a vállalkozás részt vett egy találkozón, vagy versenyellenes kapcsolatokat tartott fenn. A Bíróság ekképpen kiemelte, hogy „[e] jogelvet azon indok alapozza meg, hogy amennyiben a vállalkozás úgy vett részt a hivatkozott találkozón, hogy annak tartalmától nem határolódott el nyilvánosan, a többi résztvevő arra következtethetett, hogy annak eredményét jóváhagyja, és annak megfelelő magatartást fog tanúsítani” (lásd az ítélet 82. pontját).

56. Másként fogalmazva, a nyilvános elhatárolódás kritériuma lehetővé teszi azon konkrét valószínűsítő körülményeken alapuló vélelem fenntartását, amely szerint egy versenyellenes célú találkozókon részt vevő vállalkozásról feltételezhető, hogy részt vett az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésében szereplő tilalom hatálya alá tartozó kartellben. A nyilvános elhatárolódás elmaradására való hivatkozás álláspontom szerint nem orvosolhatja a versenyellenes célú találkozón való, akár passzív részvétel

16 — Kiemelés tőlem.

bizonyítékainak hiányát. Ahogy arra ebben az ügyben Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok rámutatott,[17] amennyiben egy társaság piaci versenytársaival együtt egy vagy több olyan találkozón vesz részt, amelyek eredménye egy versennyel ellentétes megállapodás, akkor a vélelmek technikája révén, egyértelmű ellenkező megnyilvánulás hiányában levezethető, hogy részt vesz a kartellben, különösen ha ezt követően a versenyellenes megállapodás végrehajtását célzó intézkedések során is együttműködik. Az ilyen vélelem megalapozottságának bizonyítása érdekében, mutat rá a főtanácsnok, „olyan *alátámasztott eseményekből* kell kiindulni,[18] amelyek […] lehetővé teszik bizonyos tények bizonyítottnak tekintését”.[19]

57. E megoldás, amely logikusan illeszkedik az egyes vélelmek alkalmazása[20] kapcsán már több ügyben kialakított megoldások sorába, azzal jár, hogy a vállalkozás és a kartell más résztvevői közötti összejátszásra irányuló kapcsolatok vagy megnyilvánulások hiányában a Bizottság nem szorítkozhat a vállalkozás részvétele folytatásának megállapítására pusztán azon megállapítás alapján, hogy az köteles volt elhatárolódni a kartelltől.

58. A nyilvános elhatárolódás követelményének tehát csak abban az esetben van értelme, ha a vállalkozás ténylegesen részt vett az összejátszásra irányuló találkozókon, vagy legalábbis akkor, ha vannak arra utaló valószínűsítő körülmények, hogy egy adott időszak során egyeztetés zajlott. E követelmény tehát csak akkor játszhat szerepet, ha olyan helyzettel szembesülünk, amelyben a vizsgálat során konkrétan beszerzett bizonyítékok alapján vélelmezhető, hogy az eljárás alá vont vállalkozás továbbra is részt vett a kartellben. A vállalkozás részéről a kartelltől való nyilvános elhatárolódás hiánya önmagában nem lehet e részvétel bizonyítéka.

59. A Bíróságnak többször is volt alkalma ezen elvek felidézésére.[21]

60. E megfontolások összességéből kitűnik, hogy a nyilvános elhatárolódás követelményét úgy kell értelmezni, mint az érintett vállalkozást annak érdekében terhelő kötelezettséget, hogy be tudja bizonyítani, hogy egy adott időtartam alatt látszólagos részvétele ellenére sem volt immár tagja egy kartellnek. Emlékeztetek ugyanis arra, hogy a nyilvános elhatárolódás követelményének ilyen módon csak abban az esetben van értelme, ha a vállalkozás ténylegesen részt vett összejátszásra irányuló találkozókon, vagy legalábbis akkor, ha vannak arra utaló valószínűsítő körülmények, hogy egy adott időszak során egyeztetés zajlott.

61. Ezt az elvet kiemelten hangsúlyozni kell, mivel fennáll a versenyellenes magatartások terén a bizonyítási terhet és a bizonyításfelvételt szabályozó elvek helyes értelmezésétől való ártalmas elmozdulás veszélye.

17 — Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa (C-204/00 P, EU:C:2003:85, 127–131. pont).

18 — Kiemelés tőlem.

19 — Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa (C-204/00 P, EU:C:2003:85, 128. pont).

20 — Lásd ugyanebben az értelemben: Hüls kontra Bizottság ítélet (C-199/92 P, EU:C:1999:358, 155. pont); Montecatini kontra Bizottság ítélet (C-235/92 P, EU:C:1999:362, 181. pont).

21 — Lásd különösen: Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 142–145. pont); Adriatica di Navigazione kontra Bizottság végzés (C-111/04 P, EU:C:2006:105, 48–54. pont); Comap kontra Bizottság ítélet (C-290/11 P, EU:C:2012:271, 73–76. pont), az olyan vállalkozások vonatkozásában, amelyekről bizonyítást nyert, hogy részt vettek versenyellenes célú találkozókon.

b) Alkalmazás a jelen ügyben: szükségszerű megkülönböztetés a kartellben való részvétel végleges megszűnésének bizonyítása és a részvétel megszakításának/felfüggesztésének bizonyítása között

i) A fellebbező megszűnési időszak során való részvételének bizonyítása (első jogalap)

62. Ahogy azt a Bizottság hangsúlyozta beadványaiban, a vitatott határozatban azt állapította meg, hogy a fellebbező a Bizottság által 2005. április 28-án végzett vizsgálatokig vett részt a jogsértésben, mivel annak ellenére, hogy nem nyert bizonyítást, hogy jelen volt a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően tartott találkozókon, semmilyen olyan bizonyítékot nem terjesztett elő, amely azt támasztotta volna alá, hogy ebben az időpontban formálisan kilépett a kartellből. A Törvényszék a vitatott határozat (602) preambulumbekezdésében ismertetett tények értékelése alapján azt állapította meg, hogy a fellebbező a többi résztvevő észlelése szerint nem határolódott el a kartelltől.

63. Emlékeztetni kell arra, hogy a vitatott határozat (602) preambulumbekezdésében a Bizottság a következőket állapította meg:

„A [fellebbező] azt állítja, hogy a 2004. május 11-i és 12-i technikai találkozót követően semmilyen találkozón nem vett részt, és hozzáteszi, hogy képviselője egy belső közlés szerint felettese tanácsát követően törölte a 2004. november 3-i és 4-i találkozóra való utazását. A Bizottság megjegyzi, hogy a kartellből való esetleges kilépésre vonatkozóan semmilyen bizonyíték nincs. Összetett jogsértések esetén azon tény, hogy valamely vállalkozás valamelyik találkozón nincs jelen, vagy nem ért egyet a találkozón megvitatottakkal, nem jelenti azt, hogy a vállalkozás véget vetett volna a folyamatos jogsértésben való részvételének. A jogsértés megszüntetéséhez a vállalkozásnak világosan el kell határolódnia a kartelltől. […] [A fellebbező] nem nyújtott be konkrét bizonyítékot arra, hogy teljesen önállóan egyoldalú piaci stratégiát választott, és a kartell tevékenységeitől világosan és nyíltan elhatárolódott. Ellenkezőleg, a Bizottság birtokában lévő bizonyítékok azt mutatják, hogy a [fellebbező] megkapta a következő három technikai találkozóra (azaz a helyszíni vizsgálatok megkezdését megelőzően szervezett utolsó három technikai találkozóra) való hivatalos meghívókat. A Bizottság megjegyzi, hogy a [fellebbező] képviselője megerősítette, hogy részt vesz a 2004. november 3-i és 4-i találkozón, még ha ki is tűnik, hogy ezt követően törölte utazását. Ugyanígy a 2005. február 23-i és 24-i találkozót illetően a [Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH és Sasol Limited, a találkozó szervezője, a továbbiakban: Sasol] már lefoglalt egy szobát a [fellebbező] képviselőjének abban a szállodában, ahol a találkozóra sor került, amely foglalást később lemondták. A Bizottság ez alapján tehát megállapítja, hogy a Sasol és a többi résztvevő számára világos volt, hogy a [fellebbező] végig részt vett a kartellben. A Bizottság megjegyzi továbbá, hogy a találkozókon folytatott megbeszélések nem tértek el alapvetően a korábbi találkozókon folytatott megbeszélésektől, hanem a résztvevők folytatták az áremelésekre vonatkozó megbeszéléseket, anélkül hogy megemlítették volna, hogy a [fellebbező] bármilyen módon ki akarna lépni a kartellből (lásd a (175), (176) és (177) preambulumbekezdést), és hogy nem volt szokatlan, hogy egyes vállalkozások a kartell ideje alatt nem vettek részt bizonyos találkozókon. E két tényező bizonyítja, hogy nem tekintették úgy, hogy a [fellebbező] a 2004. májusi találkozót követően kilépett volna a kartellből. A [fellebbező] képviselőjének belső közlése, hogy miért nem vesz részt egy találkozón, semmiképpen nem tekinthető nyilvános elhatárolódásnak. Mivel semmilyen más információ nem utal arra, hogy [a fellebbező] elhatárolódott volna a kartelltől, a Bizottság úgy véli, hogy a [fellebbező] kartellben való részvétele nem ért véget a helyszíni vizsgálatok előtt.”

64. A megtámadott ítéletben a Törvényszék elfogadta a Bizottságnak a nyilvános elhatárolódás kritériumára, illetve ennek a kartell többi résztvevője általi észlelésére vonatkozó álláspontját, és megállapította, hogy a fellebbező a többi résztvevő észlelése szerint nem határolódott el nyilvánosan a kartelltől. [22]

22 — Lásd a megtámadott ítélet 372–375. pontját.

65. Ezenkívül a Törvényszék hivatkozott a fellebbező egy képviselője által 2004. november 3-án küldött belső elektronikus levélre, amely a következőképpen szólt: „Az Ausztriában tartott találkozó célkitűzésére figyelemmel Thibault javaslatához csatlakozom. Törlöm a Bécsbe való utazásomat (eredetileg tervezett indulás ma délután)”, és megállapította, hogy egy ilyen belső, a többi résztvevővel nem közölt levél nem tekinthető nyilvános elhatárolódásnak. [23]

66. A Törvényszék mellékesen rámutatott, hogy pusztán azon tény, hogy a fellebbező nem vett részt az utolsó technikai találkozókon, egyáltalán nem bizonyítja, hogy nem használta fel a versenytársai által alkalmazott árakra vonatkozó információkat, amelyeket azon korábbi tíz technikai találkozón kapott, amelyeken jelen volt, és nem bizonyítja, hogy nem húzott hasznot az e találkozókon kötött, a piacok és az ügyfelek felosztására vonatkozó megállapodásokból. A Törvényszék ebből azt a következtetést vonta le, hogy a fellebbező semmilyen bizonyítékot nem nyújtott be arra vonatkozóan, hogy 2004. május 12-én véget vetett a kartell végrehajtásának. [24]

67. Felmerül tehát a kérdés, hogy e megállapítások ellenére a Bizottság juthatott-e arra a Törvényszék által a megtámadott ítéletben megerősített következtetésre, amely szerint a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően is részt vett a kartellben. Különösen arról kell dönteni, hogy ennek érdekében lehetséges volt-e azon tény megállapítása, hogy a fellebbező formálisan nem lépett ki a kartellből, és ezzel összefüggésben nem terjesztett elő bizonyítékot a kartelltől való nyilvános elhatárolódására.

68. Úgy vélem, hogy erre nemleges választ kell adni, hacsak nem hagyjuk figyelmen kívül a fent hivatkozott, a versenyellenes magatartások terén a bizonyítási teher és a bizonyításfelvétel szabályozását célzó elveket.

69. A jelen esetben nem vitatott, hogy a fellebbező nem vett részt a kartell utolsó technikai találkozóin, amelyekre 2004. május 12. (a fellebbező említett találkozókon való utolsó részvételének időpontja) és 2005. április 29. (a bizottsági helyszíni vizsgálatok elvégzésének időpontja) között került sor. Az sem vitatott, hogy semmilyen valószínűsítő körülmény nem utal arra, hogy a fellebbező bármilyen kapcsolatot tartott fenn volna a jogvita tárgyát képező kartell résztvevőivel ugyanezen időszak folyamán.

70. E körülmények között a legcsekélyebb bizonyíték sem volt arra, hogy a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozókat követően továbbra is részt vett a jogvita tárgyát képező kartellben, akár az említett találkozókon való részétel révén, akár más, összejátszásra irányuló cselekmények által.

71. A fellebbező kartellben való részvételének ezen időpontokat követő folytatása kapcsán a kartell egyéb tagjainak esetleges észlelése véleményem szerint egyáltalán nem meghatározó szempont. Amellett, hogy ez az észlelés, amely állítólag meghívások és szállodai foglalások formájában nyilvánult meg, álláspontom szerint nem nyert egyértelmű bizonyítást, valamint egyáltalán nem jelent a kartellben való aktív vagy hallgatólagos részvételre utaló valószínűsítő körülményt.

72. Azt a többek között a tárgyalás során hivatkozott körülményt, hogy a Bizottságnak lehetett az a határozott meggyőződése, hogy más vállalkozásoktól eltérően [25] a fellebbező továbbra is a kartellhez tartozott, konkrét valószínűsítő körülményekre kell alapítani, nem pedig egy szubjektív benyomásra vagy érzetre, amelyet adott esetben a kartell más tagjainak feltételezett felfogása támaszt alá.

23 — Lásd a megtámadott ítélet 378. és 379. pontját.

24 — Lásd a megtámadott ítélet 380. pontját.

25 — Többek között a Repsol sajátos helyzetéről van szó, valamint helyzetének a fellebbező helyzetével való összehasonlíthatóságáról. A Törvényszék ekképpen rámutatott, hogy a Repsoltól eltérően a fellebbező esetében nem lehetett megállapítani 2004. augusztus 4-ét követően a technikai találkozókra való hivatalos meghívások megküldésének megszűnését, valamint hogy még szobákat is foglaltak képviselője számára (lásd különösen a megtámadott ítélet 385–388. pontját).

73. E megfontolások összességéből az következik, hogy a megtámadott ítéletet e tekintetben felül kell vizsgálni. Álláspontom szerint a Törvényszék tévesen hagyta helyben azt a megállapítást, amely szerint a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozókat követően részt vett a kartellben, egészen a 2005. áprilisi helyszíni vizsgálatokig.

74. A megtámadott ítéletet tehát e tekintetben hatályon kívül kell helyezni. A hatályon kívül helyezés által a fellebbezővel szemben kiszabott bírság összegére gyakorolt konkrét hatásokat a következőkben vizsgálom meg.

ii) A fellebbező 2000. május 26. és 2001. június 26. közötti részvételének bizonyítása (harmadik jogalap)

75. Bár a fenti megfontolások *mutatis mutandis* érvényesek a fellebbező 2000. május 26. és 2001. június 26. közötti részvételének bizonyítása tekintetében is, jelentős különbséget jelent az, hogy itt nem arról van szó, hogy a fellebbező teljes mértékben befejezte-e részvételét, hanem arról, hogy adott esetben egy bizonyos időszakra megszakította-e ezen részvételt.

76. Másként fogalmazva, a versenyellenes magatartások terén a bizonyítási terhet és a bizonyításfelvételt szabályozó elvek ugyanazok. A bizonyítandó tényekre, vagyis a kartellhez tartozás időszakos megszakítására, illetve végleges megszűnésére vonatkozó alkalmazásuk az, ami eltér.

77. Ahogy arra fentebb utaltam, el kell ugyanis fogadni, hogy azokat a körülményeket, amelyek alapján a Bizottság megállapítja a vállalkozás kartellben való részvétele felfüggesztésének fennállását vagy annak hiányát, eltérően kell értelmezni, mivel azok nagymértékben függenek a feltételezett megszakítás körülményeinek összességétől, illetve a kifogásolt összejátszásra irányuló tevékenységek sajátosságaitól, így azok gyakoriságától és összetettségétől.

78. A jelen ügyben véleményem szerint mind a Bizottság (lásd a vitatott határozat (603) preambulumbekezdését), mind pedig a Törvényszék (a megtámadott ítélet 394–403. pontja) részletesen megvizsgálta a fellebbező képviselője 2000. május 25-én és 26-án tartott találkozóról való távozásának körülményeit, és a hivatkozott versenyellenes kapcsolatokat.

79. Azonkívül, hogy e vizsgálat a tények bizonyított elferdítésének hiányában nem kérdőjelezhető meg a jelen fellebbezés keretében, a követett megközelítés álláspontom szerint nagyrészt megfelel annak az ítélkezési gyakorlatnak, amely szerint az a tény, hogy nem szolgáltak ilyen bizonyítékkal egyes meghatározott időszakok tekintetében, nem akadályozza annak megállapítását, hogy a jogsértés a hivatkozott időszakoknál összességében hosszabb időszak alatt állt fenn, amennyiben e megállapítás objektív és egybehangzó valószínűsítő körülményeken alapul. Egy több éven át tartó jogsértés esetén az a tény, hogy a kartell megjelenési formái különböző időszakokban érvényesülnek, és azokat hosszabb-rövidebb időszakok választhatják el egymástól, nem befolyásolja e kartell fennállását, amennyiben az e jogsértés részét képező különböző cselekmények egyetlen célt szolgálnak, továbbá egységes és folyamatos jellegű jogsértés keretébe illeszkednek. [26]

80. Annak a kérdésnek az értékelését, hogy a jelen ügyben érintett kartell részét képező különböző cselekmények egyetlen célt szolgálnak-e, továbbá egységes és folyamatos jellegű jogsértés keretébe illeszkednek-e, végeredményben a jelen ügyben egyáltalán nem kérdőjelezték meg, és az mindenféleképpen olyan vizsgálat körébe tartozik, amely kívül esik a fellebbezés alapján eljáró bíróság hatáskörén.

26 — Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 72. pont).

81. Ekképpen analógia vonható a jelen ügyben felmerült kérdés és a Bíróság által a Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítéletben megvizsgált kérdés között, amely kapcsán az a döntés született, hogy a versenyellenes kapcsolatokra, illetve az ilyen kapcsolatokban való részvételre vonatkozó bizonyítékok hiánya egy egyéves időszak vonatkozásában önmagában nem elegendő a kartell megszakadásának bizonyításához. [27]

82. Úgy vélem tehát, hogy a harmadik jogalapot el kell utasítani.

B – *A második, az egyenlő bánásmód elvének megsértésére, a bizonyítékok elferdítésére és az indokolás hiányára alapított jogalapról, amennyiben a Törvényszék kizárta, hogy a fellebbező a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően kilépett a kartellből, de elismerte, hogy a Repsol a találkozót követően kilépett a kartellből*

1. A felek érvei

83. A fellebbező által előterjesztett második jogalap két részre osztható.

84. Az első részben a fellebbező lényegileg arra hivatkozik, hogy a Törvényszék következtetése, amely azon a ténybelileg téves előfeltevésen alapul, amely szerint a Repsol a 2004. május 11-i és 12-i találkozót követően már nem kapott „hivatalos” meghívókat, a bizonyítékok elferdítésén alapul, és az több szempontból is sérti az indokolási kötelezettséget.

85. A második rész a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértését kifogásolja. A fellebbező előadja, hogy a kartellben való részvételének időtartamát a Törvényszék más, szigorúbb szempontok alapján vizsgálta, mint amelyeket a Repsol tekintetében alkalmazott. A Törvényszék ugyanis a fellebbező tekintetében előírta a nyilvános elhatárolódás követelményét, míg nem követelte meg a Repsol esetében, amelynek kilépését elhatárolódás nélkül is elfogadta.

86. A Bizottság elsődlegesen előadja, hogy a jogalap hatástalan, mivel egyik előterjesztett érv sem érinti a Totalt, hanem azok a Repsol sajátos helyzetére vonatkoznak. A Bizottság kijelenti, hogy a jogalap mindenféleképpen megalapozatlan.

2. Értékelés

87. Ha feltételezzük, hogy az első jogalapnak nem kell helyt adni, akkor felmerül a kérdés, hogy a fellebbezővel szemben nem alkalmaztak-e a Repsolhoz képest eltérő bánásmódot.

88. E tekintetben rá kell mutatni, hogy a vitatott határozat (604) preambulumbekezdésének értelmében a Bizottság többek között úgy ítélte meg, hogy a Repsol esete eltér a Totalétól, mivel a 2004. november 3-i és 4-i, valamint a 2005. február 23-i és 24-i találkozók tekintetében eszközölt szállodai szobafoglalás azt támasztja alá, hogy a Sasol meg volt győződve arról, hogy a Total részt fog venni a találkozón, míg a Repsol esetében ugyanez a bizonyosság nem állt fenn.

89. A Törvényszék a megtámadott ítélet 385–389. pontjában lényegileg úgy ítélte meg, hogy e két vállalkozás helyzete eltér, figyelemmel a kartell többi résztvevőjének az elhatárolódásukkal kapcsolatos észlelésére, amely hivatalos meghívók elküldésében és szállodai szobák foglalásában nyilvánult meg.

90. A magam részéről úgy vélem, hogy amennyiben az első jogalapot el kell utasítani, a jelen jogalapot hatástalannak kell nyilvánítani.

27 — Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 75. pont).

91. Ahogy arra a Bizottság teljesen megalapozottan emlékeztetett, a fellebbező érvelése nem saját konkrét helyzetére vonatkozik, hanem a Repsoléra. Még ha fel is tételezzük, hogy a Törvényszék elkövetett valamilyen mérlegelési hibát, a fellebbező arra nem hivatkozhat saját előnyére többek között annak érdekében, hogy csökkentse a szóban forgó kartellben való részvételének időtartamát.

92. Bevett elv ugyanis, hogy az egyenlő bánásmód elvét összhangba kell hozni a jogszerűség tiszteletben tartásával. Senki sem hivatkozhat valamely harmadik személy javára elkövetett jogsértésre előnyök szerzése végett. [28]

93. Úgy vélem tehát, hogy még ha úgy is kell tekinteni, hogy a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 385–389. pontjában kifejtett okfejtése valamilyen szempontból hibás, a fellebbező által hivatkozott második jogalapot akkor is el kell utasítani.

C – A negyedik, a hatékony bírói jogvédelem elve, a büntetések és szankciók egyéniesítésének elve, valamint az indokolási kötelezettség megsértésére alapított jogalapról, amennyiben a Törvényszék vizsgálat nélkül elutasította a fellebbező versenyző magatartására vonatkozó gazdasági bizonyítékok figyelembevételének hiányára alapított jogalapot

1. A felek érvei

94. A fellebbező rámutat, hogy az 1/2003 rendelet [29] 31. cikkének megfelelően a Törvényszék a versenyjogi ügyekben korlátlan felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik, valamint hogy annak ellenére, hogy a Bizottság mérlegelési mozgástérrel rendelkezik az összetett gazdasági értékelésekkel jellemezhető területeken, mindazonáltal a Törvényszék nem mulaszthatja el a gazdasági jellegű adatok Bizottság általi értékelésének felülvizsgálatát. [30] Ezenkívül a büntetések egyéniesítésének elve megköveteli, hogy a kartell végrehajtásának elmulasztását egyedileg értékeljék minden vállalkozás esetében, különösen a velük szemben kiszabandó bírság számítás szempontjából.

95. A fellebbező előadja, hogy a Törvényszék nem válaszolt azon tény gazdasági bizonyítékai figyelembevételének elmulasztására alapított jogalapjára, hogy a versenyszabályoknak megfelelő magatartást tanúsított, továbbá elmulasztotta megvizsgálni e bizonyítékok relevanciáját és tartalmát. A fellebbező ugyanis a Bizottság, majd a Törvényszék elé terjesztett egy, a jogsértés egész időszakára kiterjedő átfogó gazdasági elemzést, amely azt támasztja alá, hogy soha nem hajtotta végre a technikai találkozók során kötött megállapodásokat. A vitatott határozat hallgat erről az elemzésről, ahogy a megtámadott ítélet is, mivel a 406. és 407. pont nem tartalmaz semmilyen választ a fellebbező arra vonatkozó érveire, hogy egyáltalán nem vizsgálták meg a gazdasági elemzését annak érdekében, hogy egyedileg értékeljék versenyző magatartását a szankció és különösen az enyhítő körülmények felülvizsgálata során. A fellebbező ebben az összefüggésben rámutat, hogy a Törvényszék által a keresetlevélben szereplő második jogalap vizsgálata kapcsán ismertetett okfejtések – amelyekre a megtámadott ítélet 407. pontja utal (lásd különösen a 186. és 237. pontot) – a kartell globális szintű végrehajtására utalnak, nem pedig az egyes érintett vállalkozások egyedi magatartására.

96. A Bizottság elsődlegesen előadja, hogy a jogalap elfogadhatatlan, és mindenféleképpen megalapozatlan.

28 — Lásd: The Rank Group ítélet (C-259/10 és C-260/10, EU:C:2011:719, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 — Az [EK] 81. és [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

30 — Kone és társai kontra Bizottság ítélet (C-510/11 P, EU:C:2013:696, 28. pont).

2. Értékelés

97. Álláspontom szerint e jogalapot el kell utasítani.

98. Kitűnik ugyanis, hogy a Törvényszék hosszú fejtegetésekbe bocsátkozott annak érdekében, hogy válaszoljon a fellebbező által annak bizonyítása céljából ismertetett érvekre és dokumentumokra, hogy nem hajtotta végre a kartellt.

99. A megtámadott ítélet 163–190. pontjában ugyanis – amelyek a második jogalap vizsgálatának képezik részét – a Törvényszék elutasította a fellebbező azon érvét, amely szerint nem hajtotta végre az árkartellt. A Törvényszék különösen *in tempore non suspecto* bizonyítékokra hivatkozott, mint a fellebbező árszabásra vonatkozó levelei, amelyekben a fellebbező áremeléseket közölt az ügyfelekkel (lásd különösen az ítélet 189. pontját).

100. Ezenkívül a Törvényszék a megtámadott ítélet 243–249. pontjában – amelyek szintén az elsőfokú kereset e második jogalapjának vizsgálatára vonatkoznak – pontosan átvette az annak bizonyítása érdekében hivatkozott okfejtést, hogy a fellebbező nem terjesztett elő azt alátámasztó bizonyítékokat, hogy versenyző magatartást folytatott a piacon, ellentétben azzal, amit a Törvényszék elé terjesztett gazdasági tanulmányban állított.

101. Ekképpen úgy vélem, hogy a Törvényszék elvégezte a Bizottságnak a fellebbező által piaci magatartása tekintetében előterjesztett körülményekre vonatkozó elemzésének ellenőrzésére és felülvizsgálatára irányuló feladatát.

102. Következésképpen a fellebbező azon kifogása, amely szerint a Törvényszék csak „átfogó” gazdasági elemzést végzett, egyedi helyzete figyelembevétele nélkül, véleményem szerint megalapozatlan.

VI – **Közbenső következtetés**

103. Ahogy fentebb kifejtettem, úgy tűnik, hogy a fellebbezésben hivatkozott első jogalap megalapozott, és ennélfogva hatályon kívül kell helyezni a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben a Törvényszék tévesen zárta ki a fellebbező jogsértésben való részvételének megszűnését 2004. május 12-ét követően.

104. A megtámadott ítélet általam javasolt részleges hatályon kívül helyezése szükségképpen a fellebbezővel szemben kiszabott bírság összegének felülvizsgálatát vonja maga után, annak érdekében, hogy az megfelelően tükrözze a szóban forgó jogsértésben való részvételének időtartamát. A per állása álláspontom szerint a Bíróság alapokmánya 61. cikke első bekezdésének második mondata értelmében megengedi annak érdemben való eldöntését.

105. Mivel hatályon kívül helyezési joga kapcsán a Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik, az 1/2003 rendelet 31. cikkével összefüggésben értelmezett EUMSZ 261. cikknek megfelelően, így szabadon határozhatja meg a bírság új összegét.[31]

106. Bár e jogkör feljogosítja az uniós bíróságot arra, hogy a bírság jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl a Bizottságnak a bírság megfelelő jellegére vonatkozó értékelését a sajátjával helyettesítse, azt is hangsúlyozni kell, hogy a korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása nem egyezik meg a hivatalból való felülvizsgálattal, az eljárás pedig kontradiktórius.[32]

31 — Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 79. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

32 — Lásd különösen: Bizottság kontra Parker Hannifin Manufacturing és Parker-Hannifin ítélet (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 74. és 76. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

107. Következésképpen azt javaslom, hogy a Bíróság a bírság összegének olyan csökkentésére szorítkozzon, amelynek célja a harmadik jogalap vizsgálata során azonosított téves jogalkalmazás korrekciója.

108. Ezenkívül egy adott összeg önkényes előterjesztése helyett a koherencia és az előreláthatóság érdekében azt javaslom, hogy a Bíróság az alkalmazandó szorzótényezőt illetően kövesse a 2006. évi iránymutatásban rögzített, és a Törvényszék által finomított, illetve kiigazított módszert,[33] és így számítsa ki ismét a bírság összegét, a jogsértés csökkentett időtartamának figyelembevételével.

109. Ahogy arra a Törvényszék a megtámadott ítélet 565. pontjában emlékeztetett, a fellebbezővel szemben kiszabott bírság összegének kiszámításakor a Bizottság a jogsértés súlya címén a paraffinviasz-eladások éves értékének 18%-át és a „gacseladások” éves értékének 15%-át vette figyelembe. Az így kapott összegeket[34] a jogsértés időtartama miatt a paraffinviasz vonatkozásában 13-as, a „gacs” vonatkozásában pedig 7-es együtthatóval szorozta meg. Összességében, ideértve a „belépési díjat” is, a Bizottság a paraffinviasz vonatkozásában 14-es, a „gacs” vonatkozásában pedig 7-es szorzót alkalmazott.

110. A megtámadott ítélet 561. pontjában megállapított jogellenességek orvoslása érdekében, a fellebbezőre kiszabott bírság összegét a jogsértésben való részvételének pontos időtartamára figyelemmel kiigazítva, a jogsértésben való részvételének időtartama címén alkalmazott szorzótényezőt a Törvényszék a paraffinviasz vonatkozásában (12 év, 7 hónap és 28 nap) 12,64-ben (ehhez a belépési díj miatt hozzá kell adni még egyet),[35] a „gacs” vonatkozásában pedig (6 év, 6 hónap és 12 nap) 6,53-ban állapította meg.[36] Végül az 1,7-es együttható elrettentő hatás címén való alkalmazását követően[37] a bírság összegét a paraffinviasz vonatkozásában 121 626 710 euróban, a „gacs” vonatkozásában pedig 3 833 132 euróban állapította meg, azaz a fellebbezővel szemben kiszabott bírság teljes összege 125 459 842 eurót tett ki.

111. A jelen ügyben azt javaslom, hogy ismételjük meg a bírság kiszámításának lépéseit, figyelemmel a fellebbező paraffinviasz-piacot érintő kartellben való részvétele időtartamának megállapítására vonatkozó jogellenességre. Mivel a fellebbező részvételének időtartamát 11 év, 7 hónap és 15 napra kell csökkenteni, csökkenteni kell a jogsértés miatt megállapított összegre az említett piacon alkalmazott szorzótényezőt (vagyis azt, amelyik egyszerre veszi figyelembe a jogsértés időtartamát és a belépési díjat) 13,64-ről 12,62-re, ami körülbelül 66 194 974 euró köztes összeget eredményez. Az 1,7-es együttható elrettentő hatás címén való alkalmazását követően számításaim szerint a bírság összegét a paraffinviasz vonatkozásában körülbelül 112 531 456 euróra kell csökkenteni. Ezt megnövelve a „gacs” esetében rögzített végleges összeggel, vagyis 3 833 132 euróval, a fellebbezővel szemben kiszabott bírság teljes összegét körülbelül 116 364 588 euróban kell megállapítani.

112. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a fellebbezővel szemben kiszabott bírság összegét kerekítve 116 364 588 euróban állapítsa meg.

VII – **A költségekről**

113. Az eljárási szabályzat 184. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről.

33 — Lásd a megtámadott ítélet 561., 566. és 567. pontját.

34 — Figyelembe véve az érintett piacokon megvalósított éves eladások értékét, amely 31 133 865 eurót tett ki (ebből 1 993 620 euró a „gacsot” érintette) (lásd a (640) preambulumbekezdést és a megtámadott ítélet 13. pontját), ez az összeg 5 245 244 euró (a paraffinviasz piaca esetében) és 299 043 euró (a „gacs” piaca tekintetében).

35 — Vagyis körülbelül 71 545 123 euró.

36 — Vagyis 1 952 750,79 euró.

37 — Az egyes összegekre alkalmazva e szorzót az eredmény körülbelül 121 626 717,87 euró és 3 319 676,34 euró. Mindazonáltal ezen összegeket 121 626 710 euróban és 3 833 132 euróban állapították meg.

114. A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 138. cikkének (1) bekezdése alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az említett szabályzat 138. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy részleges pernyertesség esetén mindegyik fél maga viseli saját költségeit. Ugyanakkor ugyanezen rendelkezés alapján, ha az ügy körülményei alapján indokoltnak látszik, a Bíróság határozhat úgy, hogy a fél saját költségein felül viseli a másik fél költségeinek egy részét is.

115. A jelen ügyben, figyelemmel az ügy körülményeire, úgy vélem, hogy az elsőfokú eljárás költségeit illetően úgy kell határozni, hogy a Total Raffinage Marketing viselje saját költségeinek nyolctizedét és a Bizottság költségeinek nyolctizedét. A Bizottság viseli saját költségeinek kéttizedét és a Total Raffinage Marketing részéről felmerült költségek kéttizedét.

116. A jelen eljárást illetően azt javaslom, hogy a Bíróság mindkét felet kötelezze a fellebbezési eljáráshoz kapcsolódó saját költségeinek viselésére.

VIII – **Végkövetkeztetések**

117. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság a következőképpen határozzon:

1) A Bíróság helyezze hatályon kívül a Total Raffinage Marketing kontra Bizottság ítéletet (T-566/08, EU:T:2013:423) annyiban, amennyiben a Törvényszék tévesen zárta ki a fellebbező jogsértésben való részvételének megszűnését 2004. május 12-ét követően.

2) A Bíróság semmisítse meg az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat 1. cikkét annyiban, amennyiben az megállapítja, hogy a fellebbező a közös piacon a paraffinviasz-ágazatban folyamatos megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban vett részt a 2004. május 12. és 2005. április 28. közötti időszakban.

3) A Bíróság a C(2008) 5476 végleges határozat 2. cikkében a Total Raffinage Marketinggel szemben kiszabott bírság összegét 116 364 588 euróban állapítsa meg.

4) Az elsőfokú eljárás költségeit illetően a Total Raffinage Marketing viselje saját költségeinek nyolctizedét és az Európai Bizottság költségeinek nyolctizedét. A Bizottság viselje saját költségeinek kéttizedét és a Total Raffinage Marketing részéről felmerült költségek kéttizedét.

5) Mindkét fél maga viselje a jelen fellebbezési eljáráshoz kapcsolódó költségeit.